Ч. 209. Львів, середа дня 20. (7.) вересня 1911. Річник XV.

ПЕРЕДПЛАТА на **„РУСЛАНА“** виносить: **в Австриї:**
на цілий рік . . . . 24 К
на пів року . . . . . 12 К
на чверть року . . . . 6 К
на місяць . . . . . 2 К
За границею:
на цілий рік: зі щоденною висилкою 7 долярів або 14 рублів; з висилкою двічи в тижни 6 долярів або 12 рублів; з висилкою що суботи 5 долярів або 10 руб. Поодиноке число по 10 сотиків.
Телефон Редакциї ч. 1484.
Конто почт. щадниці ч. 98.704.

РУСЛАН

християньско-суспільний дневник.

„Вирвеш ми очи і душу ми вирвеш: а не возьмеш милости і віри не возьмеш, бо руске ми серце і віра руска“. — З Руслановых псальмів М. Шашкевича.

Виходить у Львові що дня крім неділь і руских сьвят о 5 год. по полудни. — **Редакция, адміністрация** і експедиция „Руслана“ при **ул. Оссоліньских ч. 11. партер** (фронт від ул. Тихої). Експедиция місцева в Аґенциї Соколовского в пасажі Гавсмана.

Рукописи звертає ся лише на попередну застерогу.

Рекламациї лише неопечатані вільні від порта. — Оповістки звичайні приймають ся по ц. 20 с. від стрічки, а в „Надісланім“ 40 сот. Подяки і приватні донесеня по 30 сот. від стрічки

Процес москвичів-узурпаторів „Народного Дому“ проти фондациї сего імени о єї майно.

(Конець).

(§) Безосновно оспорює відкличник дальше погляд суду І. настої, що в отсім случаю не заходять правні вимоги до набутя позиваючим обществом прав власности спірної недвижимости на основі 40 літного посїданя.

Бо, поминувши вже инші, процесовим судом справджені обставини, які також і відкличний суд принимає за свої, слїдує покласти головний натиск на те, що, коли виказано і устійнено, що як головна Руска Рада, так і опісля завідуюча комісия були тільки завідовними орґанами фондацийного майна і яко такі не могли на позовниче общество перенести більше прав, нїж самі посїдали, — то з того слїдує, що також і позовниче „общество“ обняло те майно лише виключно в управу, що анї Голов. Руска Рада нї завідуюча комісия не могли по гадці §. 319 цив. зак. змінити основи свого держаня і односторонною заявою волї перемінити ся з державця (детентора), що вкінци по мисли §. 1462 ц. з., який має повну приміну і в случаях 30 лїтного чи 40-лїтного посїданя, передвиджених в §. 1477 ц. з., річи, відданіна переховок і взаряд, неможуть бути нїколи набуті на власність переховниками нї завідовниками дорогою засидженя.

Дальші закиди відкличника проти признаня пізваної фондациї власницею спірної недвижимости також цїлковито неоправдані.

В мінїстерскім указї з 10. жовтня 1849 нема вправдї згадки об тім, що ц. к. правительство признає і віддає ту площу на утворенє фондациї, але з другої сторони нема там також згадки про те, аби та площа була призначена і дана товариству, яке доперва колись мало ся основати. Натомісць той указ виразно вказує яко особу, в хосен якої здїлано даровину, руске населенє города Львова, чим жертводавець дав виразно пізнати, що єго жертва має становити основне майно інститута, який по вічні часи служити ме культурним цїлям руского населеня м. Львова, що протемає себути фондация.

Неслушно твердить дальше відкличник, що условиною повстаня фондациї є, аби фондатор визначив уже таке основне майно, що змогло би по вічні часи давати доходи на осягненє означеної цїли, — бо ся обставина може бути рішаючою доперва при введеню фондациї в житє; в отсім же случаю — як вже в горі запримічено — здавало собі правительство очевидно з того справу, що сама площа зі згарищами не надає ся собою до осягненя цїлий фондациї, та й тому покликало оно наразї до управи фондациї одвітний орґан, який опісля свої права заряду перелляв на позовниче „общество“, аби сї орґани своїми заходами і запопадливостию приспорили і побільшили фондациї доходи, вистарчаючі до осягненя єї цїлий.

Наконець неактуальним є піднесений в тім напрямі заміт, що адмінїстрацийні власти не видали ще до сеї пори свого оріка що до допускаємости фондациї, бо — як се також вже попереду зазначено — фондатором був в отсім случаю державний скарб, заступлений ц. к. намісництвом, — отже тою самою властию, що є покликана до порішеня допускаємости фондациї зі становища вселюдного права.

Зладженє фондацийної грамоти не є єственною условиною повстаня і єствованя фондациї; а з того, що фондацийна власть та фіскус анї сам не зладив фондацийної грамоти, анї не спонукав ще позовника-общества, яко завідовника фондацийного майна, до списаня і предложеня такої грамоти, не можна висновувати, що фондация сама собою не одержала правительственного одобреня і правно не єствує. — Відкличний суд не годить ся також із поглядом відкличника, що адмінїстрацийна власть повинна була попереду оречи о тім, чи фондация єствує і чи має бути утворена зі спірної маєтности.

Адмінїстрацийна власть висказала вже іменно правосильно свій погляд, що заява ц. к. прокураториї скарбу, якою дозволено іменем ц. к. державного скарбу чи шкільного фонда на інтабуляцию фондациї „руско-народний інститут під назвою „Народний Дім“ за власницю спірної реальности, має лише значінє висказу волї сторони, а не є передосудом (преюдициальним) для судової власти, яка буде покликана самостійно оцїнити і порішити, чи така заява одвічає основі та намірам названого в горі указа з 11. жовтня 1849 р.

На скілько відкличник оспорює допустимість впису на основі заяви ц. к. прокураториї скарбу, а також увлащеня, удїленого їй указом ц. к. намісництва з 20. серпня 1889, ч. 48818, задля недостачі в тих грамотах титула до перенесеня прав власности зі шкільного фонда на пізвану фондацию, — спідує замітити, що дорога процеса не є допустима до оспорюваня гіпотечних вписів з причини хибної чи не правильної приміни приписів гіпотечного закона, тим більше не є она допустима в отсім случаю, де впис той вже правосильно порішений в послїдній настої рішенцем Найвисшого Трибунала з дня 27. липця 1909, ч. R. V. 884/9.

Наконець зовсім неоправдані суть усї закиди відкличника що до мнимої недокладности розправи.

Вже іменно ті фактичні обставини, які справджено грамотами, предложеними обома сторонами, і що послужили до устійненя неоспореного подїйсного стану, вистарчали доволї, аби спірну справу розібрати як слїд основно і єї рішити, проте і відкличний суд не найшов нїякої причини нї до доповненя розправи у відкличнім поступованю, нї до знесеня присуду та переказаня справи судови І. настої, аби єї опять розглянув і осудив.

* * *

На ось тих основах випав присуд і в II. настої в хосен пізваної фондациї, а справа вже двічи одноздїдно порішена проти москвичів-узурпаторів, оперла ся тепер о Найвисший Судовий Трибунал у Віднї, бо упрямі у своїй безправности узурпатори подали проти того оріка ревізию.

Пождемо ще часок, а побачимо, чи оконечно удержить ся та скандальна займаньщина Москвичів і чи загарбане хижаками народне добро верне таки нашому народови...

Олександер Барвіньский.

В обороні правди і чести.

(Дальше).

Отсю полїтику на власну руку і то, як безіменний автор її називає, польонофільску, мав я вести з підмогою „Правди“ основаної 1888. р., котрої головним протектором і фундатором, як запевняє він, був кн. Адам Сапіга, отже нїбито „Правда в дїйсности була видавана за польскі гроші“. Сю сплетню голошену також д-ром Франком і повторену знов у єго виданю Молода Україна ч. І. на стор. 48. і слїд., утворено на сїй основі, що пок. інжинер Тележиньский, добрий знакомий і приятель пок. Даміяна Гладиловича, яко бувший київский „хлопоман“, добрий знакомий Кониського і Антоновича,

Осьвічені Жиди.

IV.

Четвертий тип осьвіченого Жида. — Жид реформований. — Ізраель Якобзон. — Авраам Ґайґер. — Примат юдаїзму. — Пропаґанда.— Гірш Ґрец. — Ненависть до християньства.

(Дальше).

Лихо зрозуміла, нестравлена осьвіта витворила леґіон учеників Гайного. Затроїла она головно фільософуючих дилєтантів, стала „вірою“ нової жидівскої інтелїґенциї, що добирала ся до суспільних і товариских відносин. Вийшовши з Німеччини, розлїзла ся она до всїх більших міст Европи. Всюди, чи в Німеччинї, чи у Франциї, Анґлїї, Італїї ітд. був той тип осьвіченого Жида до себе подібний, лише з тою ріжницею, що говорив ріжними мовами.

Не всї однак осьвічені Жиди були безвіроісповідні. Не був ним — як знаємо — Мойсей Мендельзон, не були ними инші вороги деспотизму рабінату. Біля Жида sans Dien maitre, кристалїзував ся, ріс рівночасно в сьвідомости четвертий тип осьвіченого Жида, що не перестав бути Жидом в новій одежі. І сей тип зродив ся в Німеччинї, а зове ся він „реформованим“ Жидом.

Вже рабін Ізраель Якобзон, снуючи дальше дїло Мендельзона, „реформував“ синаґоґу (1815). Заложив він в Кассель і Берлїнї окрему сьвятиню для реформованих Жидів. Але ся перша проба не утворила ще численнїйшої громади.

Властивим реформатором синаґоґи став доперва Авраам Ґайґер (ур. 1810 у Франкфуртї). Син рабіна, образував ся зразу на тальмудї, але скоро перейшов до християньских шкіл. Покінчивши унїверситетскі студиї в Гайдельберґу і Бонн (учив ся східних язиків), став рабіном, з наміром „знищити синаґоґу тальмудистів“ і поставити на єї місце сьвятиню, що змістом і формою відповідала би поглядам нового часу.

Був вперед рабіном в Вісбаден (від 1832). Переслїдуваний правовірними Жидами перенїс ся (1839) до Вроцлава, де заняв місце другого рабіна, біля тальмудиста Тіктіна. 1863. р. покликано єго до Франкфурта, 1870. до Берлїна, де умер 1874.

Ґайґер не думав зовсім про зіллянє Жидів з народами, посеред яких жили; противно, він був не лише переконаний, до юдаїзму привязаний Жид як Мендельзон, але мрів навіть про примати юдаїзму і підчиненє під єго ноги християньства. В тій цїли постановив очистити синаґоґу від перестарілих пересудів і обрядів, що відпихали від неї осьвічених Жидів і християн. Зніс він т. з. тефіллїє (ремінні молитви) і віру в амулєти, радив перенести шабас на недїлю і назвав обрізанє „варварскою чинностию“. Головно борба з обрізанєм звернула проти него ненависть тальмудистів.

Розважний, знаючи дуже добре, що всякі реформи повинні дозрівати поволї, коли мають бути тривкі, здержував він надто наглий розгін горячійших ворохобників. В р 1846, повстала в Берлїнї реформована громада, що відкинула віру в Месию і цїлий Тальмуд, знесла обмеженє страв і єврейский язик з богослуженя і зменшила значінє шабасу. Покликаний на рабіна тої громади Ґайґер не лише відказав ся, але зганив надто строгий розгін Берлїнців, що заповідав жидівску схизму, чого він собі зовсім не бажав. Він хотїв направи, перебудови синаґоґи, а не єї розкладу на два ворожі собі табори.

Як рабін Коген викляв несправедливо Мендельзона, так тальмудисти переслїдували несправедливо Ґайґера, бо він був загорілим Жидом подібно як они, лише з тою ріжницею, що був більше осьвічений, мудрійший і лїпше від них читав з книги духа часу.

Однак той дух часу зовсім не спиняв єго зазначувати при кождій нагоді „висшість юдаїзму над християньством“, зневажати чувства християн, голосити, що „єдино гідне розуміне чоловіка є привілеєм Жида“, вірити, що юдаїзм буде колись загально людскою вірою (Weltreligion). Під єго впливом завязало ся в Берлїнї 1845 р. нове жидівске товариство (Genossenschalt für Reform des Judentums), що голосило всюди і супроти всїх слїдуючу девізу: „Хочемо віри, хочемо позитивної релїґії, бажаємо юдаїзму, стоїмо вірно при старім завітї, уважаючи єго Божим обявленєм, що просьвітив духа наших предків. Ми кріпко переконані, що юдаїзм се одна правдива віра і що она стане колись всесьвітною. Але шануючи св. Письмо, хочемо визволити ся зпід деспотизму мертвої букви. Не можемо вже молити ся в намірі повороту до Палестини, нї вірити в прихід Месиї“.

Се була инша мова. Не тим способом відзивали ся фільософи з шатра медиянїтів, не так мріли Ґанс, Цунц і Мозер навіть Генрих Гайне не важив ся накидати людям юдаїзму.

Між ворогами Тальмуда збудила ся непримирима, бундючна, жадібна мести гордість тальмудистів. Они дословно повтаряли меґальоманьскі мрії рабінів Елєазара і Осиї, що „Бог не за кару забрав Ізраїльтянам їх землю, віддаючи їм на власність цїлий сьвіт, але длятого, щоби цїлий сьвіт навернули до юдаїзму“.

Так кріпко вірив Ґайґер в переконуючу силу юдаїзму, що навіть занимав ся єго пропаґандою. Знаменитий проповідник, запрошував християн до синаґоґи. І удало ся єму дїйсно навернути кілька безвіроісповідних християньского походженя до ізраїльского Єгови.

Се четвертий тип осьвіченого Жида, що виріс на почві християньскої цивілїзациї. З тої причини научив ся мов християньских народів, щоби набуте знанє і наукову методу звернути проти християньства.

Найнагляднїйшим представником сего типу був найславнїйший зпоміж Жидів історик жидівского народа, др. Гірш Ґрец, польский Жид (уроджений в Познаньщинї 1807), вроцлавский професор, учений великого знаня. Єго дванацятитомова история Жидів (Geschichte der Juden) розпочата 1853 р., скінчена 1875, основне дїло, оперте на жерелах, аж кишить ненавистию до всього, що християньске.

Ґрец називає християньство архіворогом. Коли який Жид охрестить ся, то „покидає жерело живої води, щоби відсьвіжити ся водою з побілених родів...“ „Християньство викопало між собою, а розумом пропасть“... „Жид нїколи не був Шильоком, а були ним християни“.. „Соромно і сьмішно обвіщувати посивілу матїр (юдаїзм) блескучим шихом доньки, що більше її поганив, як прикрашував“... „Мойсей Мендельзон впав перший на сю гадку, не силувати нїкого в річах совісти, що не прийшло на думку нїякому християни-

привіз від них гроші і передавав д-рови Олесницкому, тодішньому редакторови „Правди“, перед моїм переселенєм з Тернополя і перед приїздом Кониського до Львова, коли то з новим роком 1889 „Правдою“ почав я сам займати ся разом з пок. Кониським.

Кн. Адам Сапіга, коли у него був Кониський з візитою, (був також у пок. Митрополита Сембратовича) висловив домаганє виданя українсько-польского і польско-українського словаря і обіцяв дати на сю ціль гроші, однак ніхто їх не бачив. А з „Правдою“ не мав він ніякої звязи і одного сотика на „Правду“ не дав.

Так само неправдиво розмальовує безіменний автор політичні відносини в 1889. і слідуючих роках, представляючи річ так, начеб то москвофіли зовсім не були такими небезпечними а були вже близкими ліквідациї, та що народовці булиб запанували над усім руским народом, як би не нещаслива „нова ера“ в 1890 р., котру я нібито перевів „критим штихом“, зєднуванєм поодиноких людий представлюванєм великих користий, а многих втягнув терором(!).

В дійстности акция руских послів в т. зв. великій інтерпеляциї з 1889 в соймі зійшла була на оборону москвофільских „сдєлок“ ведених з підмогою таких Муринів, Книшів et cons. (хоч до єї авторства признає ся др. Франко в наведеній в горі книжочці на стор. 31, а тілько називає п. Романчука попсуй-майстром). Подібно отже як з одного боку др. Франко, так з другого боку безіменний автор в „Ділї“ виставляє п. Романчукови і визначним громадянам дивне сьвідоцтво, що він „в послідній хвилї зістав (?!) стероризований(!), а „політинно не вишколені люди, вірячи Барвіньскому, опинили ся в новій ері, котра була для українськоі партиї великим нещастєм а великою побідою для Поляків і Баденія“. Представляє отже тодішних керманичів рускої політики якимись недоріками а менї приписує якусь таку маґічну силу, що я всїх зумів опанувати і втягнути в „нову еру“ так, що ті керманичі рускої політики вийшли „обурені при угоді.“

Про „нову еру“ було вже чимало і просторо писано і в „Правдї“ і в „Руслані“, а навіть в Буковині отже не хочу тут на ново розводитись тим більше, що в споминах своїх, котрі небавом почну печатати, все представлю предметово і на основі не сплетень, а документів. Тут тілько щераз пригадаю, що т. зв. „нова ера“ була звернена против змагань московщеня і оправославлюваня нашого народу, ведених на широкі розміри Наумовичем et cons. Намісник ґр. К. Баден з порученя осередного правительства (особливо міністра загр. справ) мав порученє пособляти розвиткови Русинів в Галичині і длятого відпоручникам, які явились у него 24. листопада 1890 р. заявив рішучо, що „Австрийский уряд може підпирати тілько таких Русинів, котрі бажають розвивати руску народність в Австриї яко таку в напрямі згіднім з ідеєю державною, котрі рішучо отрясуть ся і визволять ся від усего, що розвиток рускої народности на основі чисто австрийскій спиняє і котрі ітимуть з князями Рускої Церкви“.

Річ ясна, як сонце, що правительство бажало піддержувати розвиток Русинів-народовців, а спинити обєдинительну московску і православну пропаґанду, котрої наконечною цїлию є „возсоєдиненіє з Росиєю“, як се так недавно знов сказав зовсїм ясно Владика Віталій галицким паломникам.

Акция ґр. К. Баденього стрічала великий опір в сторонництві Подоляків у соймі і в польскім дневникарстві, (особливо в Dzien. Pol. і Gaz. Narod.), котре ґр. Баденьому закидало, що робить угоду з Русинами поза плечами сойму.

Самостійне становище послів-народовців в соймі і рішуче становище правительства против москвичів страшно пригнобило сих останних і зовсїм незгідне з правдою представленє безіменного автора в „Ділї“, начеб „нова ера“ оживила москвофілів. Однак керманичі рускої політики показали ся невишколеними, бо замість взяти ся до скликуваня віч, до орґанїзациї, чого домагав ся навіть ґр. Баденї в цїли скріпленя Русинів-народовців, вдоволили ся заявами довіря і похвальними славословіями, які „Діло“ печатало протягом цїлого року. Крім того хибно уявляли собі керманичі політики т. зв. зміну політичної системи, що Русини за нової ери brauchen nichts zu tun, die Regierung wird schon selbst für uns sorgen і думали, що нараз все змінить ся а Русини стануть в тій хвилї рівноправними з Поляками.

Коли „Діло“ пізнїйше оправдувало зірванє в новою ерою а замість того захвалювало консолїдацию з москвичами — і ставило таке домаганє, що „зміна системи, се основна зміна наших відносин політичних в краю, се виконанє в практиці всїх прав прислугуючих Русинам яко народности в конституцийній державі на засадах повної рівноправности, се спиненє аґресивности Поляків і зломанє їх верховодства — се запорученє всїх условин розвитку народности рускої після єї питоменности без всякої опіки“, відповів на се др. Франко в „Житю і Слові“ (вересень 1896), що се є „стилїстичний фаєрверк і більш нїчого“. „Се була би вже, писав др. Франко, не зміна системи урядової, а зміна фактичних відносин сили політичної, се зрівнанє сил руских з польскими, зрівноваженє сили і впливу обох народностий в краю, а доконати сего, щоби Русини в Галичині стали відразу рівно сильні, значить рівно богаті, рівно осьвічені, рівно вироблені социяльно й політично як Поляки, ніяке правительство не може. Правительство може спиняти або прискорити ріст, розвій народа, але з дитини зробити відразу дорослого мужа не потрафить. Значить хоч би правительство в Галичині не було польске тілько в австрийскім мундурі, хоч би воно всїми силами сприяло Русинам, то й тоді не могло би зробити такої „зміни системи“, яка мріеть ся „Ділу“.

А навіть Драгоманів писав таке в сій справі:

„Моя думка така, що й в Галичині треба тепер стати на ґрунт аналїтичний, н. пр. Полякам, котрі хотять згоди з Русинами, треба поставити проґраму тих практичних уступок, котрі они уважали би можливим дати чи требувати для галицких Русинів, як демосу й нациї, — проґраму, основану на стисло краєвім ґрунтї, без усяких заранних рішень справ дальшого будучого“. — Так писав радикал-реаліст в „Житю і Слові“.

А що так не стало ся відразу як бажало „Діло“, отже хитрому малоросови Б. А. Дідицкому повело ся так вплинути на голову руского парляментарного клюбу п. Романчука, що по несповна двох роках парляментарної політики виступив з пос. Телїшевским з руского клюбу і в марці 1893 р. відбуло ся консолїдацийне віче з москвофілами, на кокрім такі ноторичні аґенти москвофільскі, як Ос. Марков і Мончаловский а також др. Дудикевич були „мужами довіря“. Які плоди видала консолїдация, як здеморалїзувала широкі верстви народу і руску інтелїґенцию, які народні і політичні шкоди нанесла, бачили ми опісля і відчуваємо се на нашім народнім о.

нови (про Ляйбнїца, Ґротта, Вауі-а, Мільтона, Льок-а, Пуфендорфа, Томасіюса і много инших Ґрец сьвідомо замовчав). З нагоди громадного хрещеня Жидів між р. 1819—1823, пінить ся Ґрец з гніву, потїшаючи ся лише тим, що такий як Берне і Гайне перейшли лиш длятого до табору ворогів, щоби, взявши до рук їх збрую, бороти ся з ними тим успішнїйше“.

Без церемонії запевняє вкінци Ґрец, що Жид не має зовсїм потреби признавати ся до народности, посеред якої „случайно“ находить ся.

З тою самою ненавистию до християньства, що впровадило їх до сьвятинї своєї штуки і знаня, зняло з них клятву темних і посадило біля себе, при вільнім столї політичної свободи, відносили ся і відносять ся до тепер всї представники сего типу. Американьский Жид, др. Герцберґ назвав християньство „огидним забобоном“; вроцлавский Жид др. Юлїюс-Берґер говорив, що лише юдаізм вирве суспільність з християньского варварства і двигне її до правдивої гуманности“, берлїньский Жид Гольдгайм викрикував: „треба знищити, збурити всьо, що сотворило християньство, щоби „Ісраель міг сповнити своє відвічне післанництво“.

Осьвічені Жиди, освободжені невільники, могли собі позволити на таку відвагу, бо нові часи зняли тимчасом узди з ненависти давнїйше старанно укриваної. Їх щирости не грозили вже тортури і костри.

(Дальше буде).

ґанїзмі і нинї, от хоч би і викиданє СС. Василиянок!

Безіменний автор в „Ділї“ намагає ся на дармо консолїдацию оправдати, представити її „конечностию, викликаною через нову еру і через акцию самого Барвіньского, котра нїби то мала „марку угодовости і запродання Полякам“ (очивидно в очах Б. А. Дідицкого, Маркова et cons.!) і була нїбито „конечною реакциєю проти нової ери“, а щоби свою пусту фразеольоґію підперти, вмовляє в мене, мов би я „сам до часу нової ери був консолїдатором, брав участь в спільній акциї політичній з русофілами, належав до спільних комітетів“.

Отже як в усїх своїх виводах безіменний автор послугує ся або явною неправдою і клеветою або перекручуванєм подій, так і тут зовсїм все поперекручував. Се правда, що я переселивши ся осеню 1888 з Тернополя до Львова, війшов був до спільного комітету, однак консолїдатором я нїколи не був.

Колиб безіменний автор задав був собі працї, прослїдити безсторонно історию т. зв. „примирительних“ змагань з москвофілами, був би не понаписував такої неправди. В 1879 р., коли ще я був у Тернополї, вело ся там примирне змаганє з т. зв. твердими в порозуміню з львівскою громадою народовців. Розходило ся о те, щоб „Русская Рада“ приняла в члени Русинів-народовців. В терноп. нарадах брав участь також парох Скалата Наумович і дав свій підпис на се. (Документи дотичні оповістив я в „Батьківщинї“ з 1879 р).

Але заїхавши до Львова, викрутив ся з сего під впливом Площанского і Добрянского а народовців не принято до „Русск. Ради“. Була ще проба з першим вічем 1880 р., колиж процес Наумовича і Ольги Грабар (Адольфа Ів. Добрянского) виявив наглядно змаганя москвичів, брат мій, уже тяжко хорий, в статях По процесї поставив справу рішучо і ясно, що треба зірвати з москвичами і станути на самостійних основах. Однак керманичі львівскі політики, як менї говорив Корн. Устиянович (тодї також помічник в ред. „Діла“), вхопили пок. Володимира формально за руки і не дали докінчити сих статий і пустили „Діло“ на консолїдацийну дорогу та навіть не тикали соромної справи „Рольн. кред. Заведенія“ (про котре маю документи і небавом оповіщу). Тимто і по моїм переселеню вела ся дальше консолїдация, однак я в спільних комітетах з пок. Дам. Гладиловичом і ин. належав до опозициї протимосквофільскої.

Тимчасом деякі керманичі народовцї рускої політики, хоч вже побачили ясно, до чого змагає політика москвичів, встрягли знов в 1893 р. (мимо письменного протесту з України переданого пос. Романчукови, документ сей також оповіщу в своїм часї) і дали ся втягнути до т. зв. „масової депутациї“ в 1897 р. заараньжованої заходами москвичів, котрої цїлию була демонстрация проти новоіменованого кардинала Сембратовича. В хвилї отже, коли мав прибути до Львова найвисший достойник руско католицкої Церкви, коли духовеньство і сьвітска Русь повинна була єго тут витати, дали ся опозицийні народовцї зловити на москвофільску вудочку.

У Віднї „юноші“, з котрих часть проживала навіть у ректора Теофиля Сембратовича, обкидали кардинала запортками на північнім зелїзн. двірци, а дальша дїя відбула ся на львівскім двірци, де Мончаловский проводив „масову депутацию“ і в своїй промові заявив, що се „последной паклонъ Западу“. Щож отже дивного, що цїсар сказав представникам сеї депутациї: „Adieu, meine Herren!“, бо яко орудіє москвичів вповнї на се собі заслужили.

III.

Коли я в цьвітнї 1891 р. війшов з шести иншими послами до державної ради, витичив я собі відповідно згаданому в горі запевненю ґр. К Баденього з 24. листопада 1890, даного руским представникам, такі цїли і змаганя, котрі могли довести до самостійного політичного, народно-культурного і господарского розвитку і поступу Русинів в Галичині і можу зовсїм сумлїнно зазначити, що сї задачі я перевів головно власними змаганями а в части з підмогою инших послів, окрім справи „Народного Дому“, котра з вини консолїдаций з москвичами остала доси неполагодженою, як се також документально небавом оповіщу, хоч се може буде немило деяким політ. провідникам!

Переведенє т. зв. фонетичної правописи в школах і урядах, відданє печатаня шкільних книжок Наук. Товариству ім. Шевченка, що єму дає річно найменше 20 тисяч корон доходу, і виєднанє єму крім того щорічних підмог з сойму (10.000 К) і з міністерства (6000 К), відданє редакциї Вістника Держ. Законів д-рови Ол. Кулачковскому, виєднанє щорічної підмоги соймової для видїлової школи ім. Шевченка у Львові (8000 К), утворенє пяти руских взірцевих шкіл 4-клясових при учительских семінариях і двох семінарий в Сокали і Самборі, де стали Русини директорами, переміна руских рівнорядних кляс на самостійну ґімназию в Перемишлї, утворенє рускої ґімназиї Франц Йосифа в Тернополї, утворенє рускої катедри історії в львівскім університетї, співдїланє при утвореню рускої ґімназиї в Коломиї і Станїславові і заснованє другої катедри рускої лїтератури в львівскім університетї, введенє руского письма (замість польского абецадла) в урядованю державних властий і краєвого видїлу та руских написів на урядових будинках, а крім того висуненє на урядові, шкільні, крилошаньскі і владичі становища цїлого ряду наших людий, отсе ті придбаня для Русинів.

Крім того повело ся менї переконати ґр. Баденього до залишеня опору проти удїленя концесиї на „Днїстер“, коли тимчасом народним демократам не повело ся наклонити ґр. Потоцкого, щоби згодив ся на руску щадницю у Львові і она приневолена тинятись в Перемишлї.

Отсе ті мої „ефемеричні успіхи“ і ті „псумушні субвенциї“ політики нової ери, як про сї справи висловив ся др. Франко, котрий з них черпав чимало як і инші радикальні члени Тов. ім. Шевченка, або, як глумливо висловлює ся безіменний автор в „Ділї“, та „жебранина раба“, що віддає ся на ласку і неласку польскої політики і хвалить ся мізерною заплатою“ (але не для своєї особи а для народа!). (Отже зовсїм безосновно пише „Діло“, начеб користи з угод ішли передовсїм для самих контрагентів).

Вправдї „Діло“ від консолїдациї з москвичами в 1893 р., так як і нинї, намагало ся відмовити вартости тим придбаням і торочило все, що все те було би мало вартість в инших обставинах, а тепер не має значіня, але тим способом підкопувало становище послів, що вели умірену політику, а пускало воду на млин Подоляків, котрі все були противні всяким уступкам в користь Русинів і се визискували проти намісника ґр. Баденього, котрий менї буквально одного разу так сказав: „Niech mówi (мав тут на думцї п. Романчука), że za mało wam daje (rząd), że za pomało, że jeszcze tego i owego wam potrzeba, ale pisać, że to, coście otrzymali, niema żadnej wartości, znaczy zerzynać całą sprawę“. Цїсар в делеґациї в 1893 р. до о. Мандичевского висловив зачудованє з консолїдациї і зазначив, що вже з буджетових причин не можна нараз вдоволити всїм домаганям.

Тимто я придержував ся вказівок великого політичного учителя пок. Вол. Антоновича, котрий дораджував своїх засад не уступати, але не утрудняти справи кінчастою політикою. Се зрозуміла була навіть тодїшня акад. молодїж і говорила: „Нехай тамті ведуть опозицию, а Барвіньский буде інкасувати придбаня для народу“. Не могло сего зрозуміти тільки „Діло“ і опозицийні народовцї, котрі в купі з москвичами і радикалами злучили ся для поборюваня тих, що иншою дорогою, але до тої самої цїли змагали, не хотїли розуміти, що в політицї треба витичувати собі яко цїль das Erreichbare, іти до сеї цїли і до осягненя придбань постепенно, а не ставити оклику: „або всьо або нїчо!“, бо й — великий політик і дипльомат кн. Бісмарк, сказав, що політика є компромісом. До такого погляду прийшов опісля і др. Олесницкий, що не сецесиєю, але компромісом осягнув на останку руску ґімназию в Станиславові, за що єму „Діло“ (ред. Евг. Левицкий) докоряло, що продав нарід руский за ґімназию і тодї назвало єго польским льокайом.

Запевненя безіменного автора в „Ділї“, що руский нарід незалежно від сего, яку через цїлий час політику провадили рускі заступники, одержав би був автоматичною силою фактів, що найменше те саме, що представляє Барвіньский яко здобутки свої і своєї політики, та що сї „здобутки не дорівнують шкодї, яку наніс народови своїм становищем і дорогами, котрими йшов до тих

здобутків“, не є нічим иншим, як пустою високопарною фразою, бо якось тепер навіть для такого великого клюбу за 4 роки не прийшли здобутки автоматично силою фактів і мабуть не так легко і скоро прийдуть, як се уявляє собі безім. політик в „Ділї“.

„Діло“ свого часу глузувало з паралєльок, а др. Окуневский в 1898 р., коли я єму складав бажаня з нагоди вибору на посадника Городенки (опісля єго не потверджено), сказав менї тодї щиро: „От радби я похвалити ся бодай таким здобутком, як паралєлька, тай то годї тут добути. Отже може я потрафлю хосеннїйше дїлати в Городенцї.“

А до осягненя таких придбань, як в горі мною наведені, не потребував я робити і не робив нїяких тайних угод і тайних конвентиклїв, не потребував жебрати, анї не затер задлятого у собі почутя народного достоїньства, а предкладав міродатним чинникам домаганя з повним збереженєм народного достоїньства тим лекше, що се не були домаганя для моєї личної користи, як нераз „Діло“ і тепер безіменний автор пише, але для загального добра руского народа. Треба отже бути „крайно перфідним чоловіком“, скажу до безіменного автора в „Дїлї“ єго власними словами, коли він менї закидає „підданьство і запропє Полякам, і т. п. Можу запевнити зовсїм сумлїнно, що як раз задля достойного поведеня успів я собі зєднати поважанє і у таких Поляків, котрі були навіть моїми противниками і у високих кругах правительственних, так що й нинї, хоч я не є послом і в найвисших кругах маю поважанє, і зчаста питають мене о погляд в руских справах, бо за все своє житє не зробив нїчого нечесного, не був пустим фразеольоґом а старав ся добути собі потрібне знанє і для свого народа положив чимало труду. Сеж оцїнював добре і пос. Романчук, хоч ми в многих річах не годили ся і в 1907 роцї писав власним іменем означену статю, в котрій назвав мене потрібною і хосенною для парляменту силою, домагаючись від „Народ. Комітету“ моєї кандидатури; оцїнював се і др. Олесницкий, з котрим я також спільно трудив ся в соймі без усяких спорів, оцїнював безперечно найспосібнїйший полїтик пос. Н. Василько, пізнавши мене близше в спільнім клюбі, так що й тепер нас лучить щира приязнь.

(Дальше буде).

Просимо відновити передплату.

НОВИНКИ.

— **Календар**. В середу: руско-кат.: Созонта; римо-кат.: Евстахія. — В четвер: руско-кат.: *Рожд. Пр. Б.*; римо-кат.: Матея ап.

— **Румация СС. Василиянок**. І знова нинї відійшла численно зібрана публика перед домом СС. Василиянок домів, не дочекавши ся заповідженого сумного видовища. Вже від $8^1/_2$ години рано стануло на подвірю військового провянтового маґазину, що находить ся напротив монастиря СС. Василиянок, 2 поліцийні комісарі, 50 піших а 2 кінні поліциянти і щось 10 поліцийних аґентів, для асисти, мабуть, при кацапскій грабежи. Поява так значного числа сторожи безпеченьства стягала цїлі товпи цїкавих; денеде чуєш гіркі проклони убогих Русинів із стрийского передмістя на голови русофільских яничарів за се, що забажали допустити ся глуму над побожними Сестрами. Нарід дїйсно сильно збурений. Між зібраними кружляє чутка, що вчера вечером явили ся русофільскі палочники в депутациї у Ексц. Митрополита, щоби вимогти на нїм зарядженє до Сестер Василиянок, щоби они сейчас, без протесту, опустили майно руского народу і передали єго в руки русофілів.

Всїляко про се говорить ся і всїляко коментує ся.

О годинї $9^1/_2$ відкликано телефонїчно поліцийну охорону і остали знова лише цїкаві, не знаючи, що є на дїлї. О пів до 10. появили ся заступники д-ра Соловія і сповістили, що румация відложена знова до завтра рано. Нервове подразненє вельми замітне у всїх. Чому знова відкладають — ось питанє, яке завдають собі видцї. І знова вістка, не справджена, що др. Заяц мав явити ся в судї і просити о відложенє румациї до завтра зі страху перед евентуальною демонстрациєю Русинів міста Львова.

Справою румациї СС. Василиянок зацїкавив ся дуже цїлий загал українсько руского народу. Ми одержуємо що днини листовні просьби о близші інформациї У відповідь на сї просьби-допити просимо перечитати собі одно із останних чисел „Руслана“, де ся справа точно обговорена. Зрештою ми пильно слїдимо за ходом справи і про все в належний час дамо належні поясненя. Кругом скривджених СС. Василиянок станув цїлий загал нашої суспільности солїдарно і не дасть їх нїкому скривдити, нї обидити, тим бі льше ренеґатам. А за прикрости, які они поносять для Божої і народної справи, буде відплата. Бог милостивий і довготерпеливий, але карає за кривди і зльози невинних.

— **Архікнязь Сальватор у Львові** В недїлю рано о год. 9. приїхав до Львова з маневрів архікнязь Леопольд Сальватор. Архікнязь прибув тут як незнаний в ловецкім строю. Перед полуднем був на Службі Божій у оо. Єзуїтів, а потім проходжував ся по улицї Кароля Людвика. На обід поїхав на дворець, а відси відїхав о год. 1·45 до Сколього, де мають відбути ся лови на оленї.

— **По сокільскім здвизї**. Півтора тижня минуло від дня, коли цїлий Львів оглядав величаву манїфестацию сокільских дружин, перемашеровуючих поважно улицями міста. Польска печать місцева і закордонні часописи висловили ся про здвиг в суперлятивах з найбільшим признанєм. Минув здвиг, остали лише гарні спомини у єго учасників і журба у старшини Сокола-Батька о роздобутє фондів на купно 4-морґової площі, на якій здвиг відбував ся. Ся площа, закуплена рускою спілкою разом з сусїдною реальностию, призначена на парцеляцию. Спілка готова однак ту площу відпродати С.-Б. за цїну купна се є за около 130.000 К. Щоби роздобути таку квоту, С.-Б. видав картки т. з. „квадратові метри“ по 5 К і розсилає їх виднїйшим членам нашої суспільности. Хто купує такий метр, причиняє ся до купна площі. На 130.000 К треба би продати 26.000 кв. метрів. В нинїшних часах, коли наша суспільність складає датки на церкви, школи, бурси, захоронки і т. п. зложити 130 тисяч кор. на купно будучого парку руского у Львові — страшно тяжко. А однак — як знаємо — старшина С.-Б. вірить твердо, що сю цїль осягне. Се не буде парк сокільский, але загально руский. Нинї наша шкільна молодїж у Львові не має свобідного і здорового місця на забави, а тої молодїжи маємо тут зі 6 тисяч зі Львова і з провінциї. Всї народи дбають про фізичне вихованє будучого поколїня. Чомуж би у нас мало бути инакше? З тої причини нема, здаєсь, між нами нїкого, хто не бажав би „Соколови“ здїйсненя єго бажань. Сьвідчать про се наглядно ті близько десять тисяч корон, які доси зложила наша суспільність за „метри“. Від 10 до 130 ще далеко, але вже з доселїшної акциї можна вносити, що дїло довершить ся успіхом. Щасть Боже!

— **Конець цїсарских маневрів**. В минулу пятницю покінчили ся цїсарскі маневри побідою полудневої армії, яка здобула сильнїйше положенє і наступала до рішаючого бою. В часї маневрів відзначила ся найбільше 45. девізия краєвої оборони в Перемишлї. Сегорічні маневри були може найтяжші з причини военного вигляду і великої области, на якій маневри відбували ся. Особливо давала са відчувати недостача води. На щастє не було весь час анї спеки, анї дощів. Дощ зачав був падати аж того дня, коли маневри скінчили ся. До розвезеня нагромадженого війска ужито поверх 100 зелїзничих поїздів. Найперше виїхали домів ті полки, що мали найдальшу дорогу (Чернівцї, Коломия, Тернопіль). Львівска залога піша вже вся повернула. Кіннота і артилєрия не їде зелїзницею і поверне до Львова коло понедїлка.

— **Розрухи у Віднї**. З Відня доносять: Підчас недїльних демонстраций увязнено 263 осіб, а іменно в I. дїльницї 106, в Оттакрінґу 117, а решту в инших дїльницях. 100 увязнених відставлено до краєвого карного суду, де їх укарають за злочин прилюдного насильства і нарушеня чужої власности. Инші особи віддано повітовому судови, а инших покарано поліцийно. Щоби не повторили ся знова розрухи, уставлено по улицях віддїли війска. Сильні віддїли поліциї не допускали до згромадженя людий. До год. 8. вечером був спокій. На улицях відбував ся великий рух, однак поліция не допускала до згромадженя. В кількох місцях коли поліция розганяла товпу, повибивано в лїхтарнях шиби. На улицї Талїя потовчено всї лїхтарнї. О годинї 9.45 уступило ся з улиць війско і запанував повний спокій. Сего вечора увязнено ще много осіб.

— **Купно Букачовець**. Сими днями набув п. Лев Гузар, нотар з Галича, місточко Букачівцї разом з величезними лїсами дубовими від власників Еренброда і Ґельбера за цїну двох мілїонів корон.

— **Шпіони на маневрах**. Росия не обмежує ся галицкими русофільскими шпіонами, бо оплачуючи їх дорого, одержує часами не дуже точні інформациї про австрийску стратеґію. Русофільскі Марущаки не вистарчають їй! Тому посилає ще й своїх коренно росийских шпіонів. Між иншими приловлено підчас останних маневрів в мадярскій місцевинї Тропко капітана росийского ґенерального штабу і професора історії в київскій кадецкій школї Нїколаєвича, що перебував там в товаристві якоїсь дами і відставлено під військовою ескортою до Кошиць.

— **Кровава траґедия в „тюрмі народів“**. Як звісно із телєрґам, 14. с. м. росийский анархіст Баґров двократним вистрілом із бровнїнґа поранив тяжко премієра росийских мінїстрів Столипіна підчас театральної вистави в київскім театрі, на якій був присутним також росийский цар Никола I. Куля нарушила нирки і печінку і застрягла в хребтовім стовпі і пораненє було так поважне, що Столипін вчера помер.

Убійник Баґров є адвокатским помічником, покінчив в 1906 роцї унїверситет в Гайдельберґу і оженений з донькою петербурского адвоката. Походить з вельми богатої жидівскої родини, єго батько є пупілярним київским адвокатом і урядником до надзвичайних поручень при київскім ґенерал-ґубернаторстві, брат єго є адвокатом в Петербурзї і чоловіком зажиточним. Вже давнїйше був він засуджений за полїтичні проступки, але в дорозї ласки помилувано єго, почім вступив він в службу тайної поліциї не зриваючи однак своїх зносин з революцийними кругами. Служенє „двом богам“ спровадило на него підозрінє як у поліциї так також між революцинерами. Щоби засьвідчити вірність своїм революцийним пересьвідченям, заявив він дня 1. вересня с. р. підчас перебуваня в Петербурзї боєвому комітетови социял-революцийної партиї, що виконає атентат на уособленє росийскої реакциї премієра мінїстрів Столипіна.

Обіцянку додержав. Одержавши від шефа тайної поліциї Кулянкіна за письменним поквітованєм білєт на представленє під претекстом, що вкаже єму підозрілого чоловіка, висланого в цїли виконаня замаху, після II. акту штуки „Цар і султан“ сам довершив свій намір. Кажуть, що був із нам ще один революционер з тими, що він намірами, але який в останній хвилї перед замахом стратив відвагу перевести своє дїло. Єго виручив Баґров. Публика, присутна в театральній салї, зложена в двох третинах з членів тайної поліциї кинула ся на него і сильно єго потовкла, вибиваючи навіть зуби, але він не стратив холодної рівноваги і супокою Сконфронтований з особами, що були безпосередними сьвідками замаху, відповідав сьміло і певно. Після переслуханя поміщено Баґрова в фортових казаматах, в тій части, де поміщують ся звичайно засуджені на смерть.

Часописи доносять про скріпленє росийского революцийного руху і про плянованє цїлого ряду атентатів революцийними орґанїзациями. Над „тюрмою народів“ знов нависла чорна хмара.

— **Італїйский іредентизм в Австриї**. Австрийскі Італїйцї — се наші кацапи, коли взяти під увагу їх настрій до держави, якої они є горожанами. От приміром, в останну недїлю пасажири корабля „Romagna“, що вертав з Таверні, устроїли іредентистичну демонстрацию. Подорожні, особенно молоді уроженцї міста Реки, члени італїйского Союза молодїжи в Рецї, без перестанку кричали: „Evvive Gavoya!“ і співали італїйскі национальні пісні. Поліция постарала ся о спис членів прогульки і по повороті всїх членів відставлено на поліцию. — Чисто наші русофіли, з тою хиба ріжницею, що наші русофіли ревнїйші в своїй собачій службі для офіцияльної Росиї і мають в деяких польских кругах опертє.

— **Ненадїйна смерть**. В суботу о 4. годинї по полудни, через необережність, бавлячись фльобертовим пістолєтом, застрілив ся Вол. Кручкевич, ученик VIII кляси III. ґімназиї, син унїверситетского професора д-ра Б. Кручкевича.

— **Побитє професорів**. В суботу дня 15. с. м. напала на улици Бельведерскій в Станїславові на ґімназияльних професорів п. Урбанека і Слобудзкого і власника фабрики п. Жарлїньского жидівска товпа і побила їх немилосерно. Причиною було нахабне поведенє жида Мольдавера, що не лише сильно „штуркнув“ в бік одного з переходячих професорів, але ще відповів на чемну замітку потоком обидливих слів. Мов на даний знак збігли ся жидки, шарпаючи і бючи винних Богу духа людий. Станїславівский маґістрат в жидівских руках і все бере жидів в оборону, тому католицке населенє хоче скликати віче, щоби порадити ся над самообороною.

Оповістки.

— **Речинець до рукополаганя** в львівскій архіепархії назначений на день 23. вересня, в якім то дни кандидати мають явити ся в Митрополитальнім Ординариятї.

— **З Сокаля.** Загальні збори українскої Бурси ім. св. От. Николая в Сокалї відбудуть ся в пятницю дня 29. вересня (н. ст.) в кімнатах »Бесїди« о годинї 2. пополудни. На случай не остаточного числа П. Т. Членів, відбудуть ся того самого дня о год. 3. при присутнїй скількости членів другі загальні збори, на котрі всїх членів уклінно запрашає — *Видїл.*

— **З „Народної Торговлї“**. Отсим подаємо до ласкавої відомости наших П. Т. Відбирателїв, що перший транспорт вин вже є в дорозї і сими днями надійде. Рівночасно повідомляємо, що другий транспорт вин з огляду на сподївані скорі морози вже комплєтує ся, тому просимо з замовленями поспішити до 30. вересня с. р. — *Дирекция.*

Телеґрами

з дня 19. вересня.

Будапешт. (ТКБ). Угорске кор. Бюро доносить: Предсїдник кабінета ґр. Куен-Гедервари відбув довшу конференцию з ґр. Еренталем, а потім був у бар. Ґавча, з яким рівнож нараджував ся більше як годину. По полудни о год. 4·50 відїхав до Будапешта.

Віденъ. (ТКБ). Оба предсїдники кабінета постановили на вчерашній конференциї розпочати переговори в справі мяса в пятницю або в суботу в Будапештї.

Солунь. (ТКБ). Підчас вчерашних непокоїв, які вибухли з причини розпорядків виданих в цїли поборюваня холєри, дві особи ранено баґнетом, а 15 осіб увязнено. Комісия ствердила, що в однїй криницї, яка достарчала води до жіночих лазничок, були холєрні бацилї. Відси то походить велике число занедужань на холєру серед женщин, а іменно серед жидівок. В останній добі стверджено 12 випадків смерти на холєру в Солунї, 4 в Беранї, 1 в Новім Базарі.

Пекін. (ТКБ). Значна часть війска з провінциї Шечуан, перейшла на сторону ворохобників. Ворохобня переносить ся імовірно до Тибета.

Льондон. (ТКБ). „Morning Post“ доносить з Шанґаю під вчерашною датою, що ворохобники зайняли Ченґту, а родину заступника короля вирізали.

Чунпінґ. (ТКБ). Як доносять з Кієнчав, прийшло вчера до стрічи межи ворохобниками а війском. Полягло 100 ворохобників.

Др. Володимир Ґеринович.

Природописні відносини наддністряньского низу.

(Конець).

Ріжнородність народу поселеного на низинї Днїстра вплинути мусїла також і на национальні почуваня сеї частини нашої нациї. Дивно вразити кождого мусить ся обставина, що між тими людьми панує так велика байдужність в народних справах. А прикро стає тим більше, коли зважимо, як много працї та енерґії вляли в сї верстви народа наші провідники. А стараня їх около піднесеня просьвітної уровени слїдні на кождім кроцї. От хоч би село Татари. Місцевий парох отець Несторович, людина незвичайно дїяльна та сердечна. Нї одної нагоди не стратить, щоби не впливати додатно на своїх парохіян. Сам учащає що недїлї та сьвято до читальнї, та читає людям книжки та часописи. Рівнож порушує важні для нас справа при кождій стрічі зі своїми парохіянами. Однак дарма. Ся верства не годна піти за голосом свого душпастиря, та того рода річи випускає другим ухом. Натомість коли порушить він теми инші, справами национальними не злучені, в та-

ких случаях слухає єго нарід радо та тямить єго кожде слівце. Не можу затаїти тут одного, а іменно може хтось сказати, що нарід сторонить від свого пароха та не радо єго слухає. Так не є. Ціле село любить єго та відносить ся до него з незвичайною прихильностю. А додати треба ще й се, що із села Татар маємо много інтеліґенциї, яка национально також осьвідомлена. І помимо сего всего панує у тім селї така байдужність з огляду национального. Підчас виборів іде ціле село солїдарно і єдино за своїм парохом. Однак ся єдність та віддане народній справі не випливає з почуваня народного обовязку, а лише з любови та привязаня до свого пароха. За становляючи ся над причиною сеї дивної байдужности в народних справах у татарских селян, як також такої самої байдужности у інтеліґенциї, якої корінь лежить у тім селї, доторкнути треба їх чужого походженя. Чужі походженєм не почувають ся щиро до спільности в ідеї з цілим нашим народом, а хотяй хотїли би, то однак не можуть зрозуміти сего, що розуміє серцем і душею навіть простий, неписьменний мужик із найбільше заботого руского кута.

Здає ся, що землиця ся за коротко є вітчиною для тих то людий, а їх походженє за далеке нашому, наколи боронить їм серцем відчувати се, що ми відчуваємо. О руска землице, яка ти далека тим людям, яка ти їм чужа, коли не могла ти їх позискати до тепер для себе та назвати їх своїми дїтьми!

Про відносини в шляхотских селах говорив я уже перед тим. Тут подам се, що є ще й инша причина, чому їх населенцї відносять ся так рівнодушно до руских справ. Села сї довго-довго, бо саме від свого походженя надїлені були привілеями, а супроти того не були виставлені на таку тяжку судьбу, яку переходити мусїла наша чорна неупривілейована верства. Не відчуваючи гнету, не брала вже такої та так громадної участи в народних протестах, як мужицька верства. Ся байдужність остала до нинї. У шляхтича гроші є на все, лише нема на своє власне, руске. Пропивати буде та процесувати ся, тратити буде сотки, а у хатї пусто. Нї марної рускої книжки нї часописи. Сумно правдиво, але прикро. А зайдїть у хатки наших мужиків. Не рідко побачите і малі бібліотеки, а на стїнах виднїють образи наших передових людий

Анальоґічні під зглядом национальним відносини панують в ґрупі волоских сїл. Що они волоскі, на се вказують ріжні обставини. У тих то селах находимо такі ростини, яких не подибуємо нїгде инде, а іменно: кукурудзу, каштан та волоский оріх, ростини, які є самими собою характеристичними для села волоского, а не для українського. Під тим зглядом творить село Волоща і Фороща неначе острів серед фльори зовсїм иншої і як раз ся обставина впадає кождому в очи.

Вправдї кукурудзу находимо нинї також і по инших селах наддністряньского низу, однак ся обставина є новійшої дати. Самі люди говорять, що в управі кукурудзи почали наслїдувати мешканців висше згаданих сїл.

На високе походженє народу у Форощі і Волощі вказують також імена самих людий. З них подам такі: Вітрикуш, Гариш, Калямон, Нечипор, Пинчак, Тапчак, Удяк.

Цїлком инші звичаї і обичаї, инші співи та арії пісень як також питомо татарскі назви вказують на зовсїм чуже нашому народови живло, яке завдяки історичним подїям поселило ся серед руского народу на рускій землицї. Що се живло нам чуже, на се вказують історичні документи. Село Татари, се оселя татарских полонеників з часів нападів Татар на Русь.

Всячина.

— **Риби в вульканах.** По останнім вибуху вулькану Парамушір, на однім з курильских островів, найдено багато неживих риб серед викиненого вульканом каміня, попелу і ляви. Однак сей факт — як собі зараз пригадано — не був відокремлений. Про подібні випадки згадує вже Гумбольдт в своїй „Подорожи до передзворотникових країв нового континенту“, а також природописець Аґасіж в своїм клясичнім творі про риби. Приступно вияснює се явище проф. Жірароан в отсей спосіб: Деякі вулькани вибухають розмірно вельми рідко Десятки лїт, а навіть столїтя проминають, заким погаслий вулькан прийде на ново в чинний стан. В сїм також часї виповняє ся лїйковатого вигляду кратер водою з атмосферичних опадів, або проникаючою дорогою підземних каналів. Так повстало небавком в кратері нечинного вулькану природне озеро. До него дістає ся з часом молодий рибячий плід і коли вода є не дуже солона і не містить в собі дуже багато проникаючих з глубини землї отруйних ґазів, легко в такім озері заклїматизовує ся і розмножує. Прийде такий вулькан по довгім периодї супочинку в чинний стан, то проникаюче з єго глубини горячо — огріває воду озера. Тодї викидає їх вибух вулькану і розкидує по околицї в промірі нераз милевім, як се мало місце при останнім вибуху вулькану на острові Тринїдад. Риби, викидані вульканами, належуть все до одного ґатунку, що зве ся в Америцї полудневій „преннаділляс“. Є се ті самі, що живуть в підземних багнах пустинї Сагари, а котрі часто дістають ся до проводів артезийских керниць. Сї риби, живучи в тїни, примінені до житя, мають зорові орґани в станї занепаду.

— **Продовжуванє людского житя.** Обрацьова не ріжних статистик за мин. рік добігає до кінця, зі статистичними звітами виступає також ґіґієна, відносини санїтарні і смертности зіставляють ся в числа у всїх культурних державах. В сих статистичних зіставленях можна вже від ряду лїт запримітити вельми характеристичні дані. Отже обсяг людского житя стає повільно чим раз довший. І так приміром в Анґлії в роках 1881 до 1900 пересїчний период житя мужчин побільшив ся о 14 лїт женщин о 16 лїт. В Німеччинї є сї відносини ще користнїйші і доходять майже до лїт 20. А прецїнь живемо в т. зв. добі нервовости, в вирі і хаосї, що нищить тїло і духа. Отже, чиж не повинна би довжина людского житя радше зменшатись, чим рости?

Вияснєнєм сеї позірної суперечности є з одної сторони величезний поступ ґіґієни, з другої епохальні добутки медицини на протязї останних лїт. Розважмо хоч би смертність серед дїтий колись а нинї. Люди зуміли при помочи сукровицї поборювати страшного ворога, яким колись була дифтерия, завдяки улїпшеним способам штучного відживлюваня не одного новородка можна вдержати при житю, котрий давнїйше безуслівно сказаний був на смерть, пошестні недуги менше ширять ся чим колись, бо поборюють їх лїпші ґіґієнїчні асанацийні условини, неоднократно вмішує ся законодавство, приписуючи зголошуванє недуг, творенє ізоляцийних бараків ітд.

Висше згадані закони і середники позваляють часто на поборюванє небезпечних епідемій в самій зародї, між тим як колись в небогато днях падало їх жертвою тисячки людий. Отже кварантанни, лїкарска обсервация, боронять переступленя границь держави холєрі і чумі. Важним чинником є новітні водопроводи, що достарчують населеню кождого більшого міста здорової чистої води, без бацилїв. Поступ в бактеріольоґії улекшує рівнож борбу з недугами і їх поширенєм. Типовим приміром може бути борба з грузлавкою.

XX. вік, котрий можна слушно назвати віком ґіґієни, причинив ся і в инший спосіб до продовженя людского житя. Ві всїх майже культурних державах означено законно час працї в копальнях, фабриках, склепах і бюрах; сам закон боронить чоловіка перед визиском єго животних сил. Відживлюванє, особливо низших суспільних кляс, є нинї також без порівнаня ґіґієнїчнїйше і рациональнїйше, чим колись. Чистість в мешканях, школах, промислових заведенях, зменшенє числа нещасливих случаїв при працї завдяки удосконаленю машин, причиняє ся рівнож в немалій мірі до продовженя житя. Очивидно зменшенє смертности в ріжних станах, суспільних кляся і заводах є неоднакове і залежить від даних житєвих условин. Мимо сего статистика стверджує, що власне в низших суспільних верствах наступив величезний зворот до лїпшого і що там власне можна запримітити найбільше продовженє житя.

Та не менше законодавства всїх культурних країв не перестають дїлати в тім напрямі, щоби житєві і санїтарні условини полїпшили ся ще більше. Одним з важних середників буде між иншим закон, введений вже в деяких державах, що заборонює супружества умово хорим, алькоголїкам і терплячим на недуги, котрі могли би уємно вплинути на потомство.

А статистика поучає нас, як величезний вплив має ся цїла акция на житє цїлого людства.

— **Женьска злодїйска ватага** Краківска полїция впала на слїд злодїйскої ватаги, в котрої склад входять самі женщини. Ватага ся гуляла вже від довшого часу і непокоїла мешканців передмістя Казїмєжа. Арештовані женщини признають вправдї, що до їх ватаги належить гурт „товаришок“, однак імен їх не зраджують. Полїция веде дальше слїдство.

Надіслане.

(За сю рубрику Редакция не відповідає).

Др Мирон Вахнянин

повернув. Ординує Льва Сапіги 2Б. — Число телефону 2128/IV.

Пошукуєсь капельмайстра

який за умовленою заплатою навчив би грати на дутих інструментах. Рефлєктуючі академики могли би при тім приготовляти хлопців до ґімназиї. Зголошеня слати до „Сокола“ в Глубічку, поч. Озерани к Чорткова.

Просимо вписувати ся в члени стоваришеня „Спілка продукцийна“, щоби уможливити введенє єго в житє. Стоваришенє витичило собі таку цїль: Купувати сирі продукти, тії переробляти і яко свій виріб продавати, удержувати склади з сирими продуктами і з своїми виробами в цїли користного їх збуваня; — закладати фабрики для перерібки сирих продуктів і материялів; — засновувати спілки продукцийні і т. п. — Один удїл виносить К 100 —, вписове К5 — Гроші належить посилати на адресу „Народна Торговля“ у Львові на книжочку вкладкову ч. 4000. Статут і заяви приступленя на жаданє висилає **Дирекция**.

Замовленя на осїнний транспорт

ВИН

лїтургічних

приймає

Народна Торговля

у Львові.

Цїни вин при замовленях:

	висше 100 лїт.,	від 50 до 100,	від 25 до 50 лїтр
Самородне	1·32 К.	1·36 К.	1·40 К.
Геґеляйс е	1·20 К.	1·24 К.	1·28 К.
Герцеґовиньске	1·10 К.	1·14 К.	1·18 К.
Австрийске	0·96 К.	1·00 К.	1·04 К.

Цїни за лїтру. Бочки платить ся осібно, але до двох місяців можна звернути їх до СТРИЯ, а вся почислена квота звертає ся.

Фрахт вина з місця продукциї до Львова оплачує товариство, а лише зі Львова замовляючий. Тисячі признань до перегляду.

(3—14)

Асекуруйте своє майо від огню

в „Днїстрі“!

Кождий Русин повинен асекуровати ся від огню, щоби на случай пожежі не понести страти, бо достаток одиницї то добробит цїлого народу.

дий Русин повинен асекуровати ся тільв рускім товаристві взаїмних обезпечень

„ДНЇСТЕР“

Нема жадного иншого руского товариства асекурацийного, тільки один

„ДНЇСТЕР“

„ДНЇСТЕР“ рахує найдешевші оплати заобезпеченя **селяньских будинків**.

„ДНЇСТЕР“ звертає кождорічний **чистий зиск** своїм членам; на рік 1911 виносить зворот 10%.

„ДНЇСТЕР“ оцїнює та виплачує шкоди по огни скоро і ретельно, а до комісиї запрошує все двох господарів на оцїнителїв.

„ДНЇСТЕР“ дає підмоги **руским школам і бурсам**, де виховують ся селяньскі дїти.

Люди асекуровані в „ДНЇСТРІ“ можуть дістати позичку у всїх великих Банках і в Товаристві взаїмного кредиту „Днїстер“.

Власні фонди „Днїстра“ виносять з кінцем 1910 року 3,052.250 корон.

„ДНЇСТЕР“ приймає обезпеченя на житє у всїх догідних комбінациях (на дожитє, посмертні капітали, посаги, ренти).

В „ДНЇСТРІ“ можна обезпечати від крадежи з вломом движимости всякого рода, а товариства кредитові готівку, цїнні папери і векслї за дешевою оплатою премії.

Адреса „Днїстра“: Товариство взаїмних обезпечень „Днїстер“ у Львові, у власнім домі ул. Руска ч. 20.

НАЙДЕШЕВШІ ЦІНИ

Іконостаси, Престоли, Амвони, Кивоти, Крилоси, і прочі знаряди церковні

— — — — **виконує** — — — —

Артистично, солїдно у всяких стилях

Перша краєва фірма уряджень церковних

Теодозія Комісарука

в Станїславові, ул. Шевченка.

МАТЕРИЯЛ ДОБОРОВИЙ

ПОВНА ҐВАРАНЦИЯ

НА СЛУЧАЙ ПОТРЕБИ ДОГІДНІ СПЛАТИ

Розклад їзди зелїзниць у Львові.

Головний дворець.

Відїзд. рано	перед пол.	по пол.	вечер	в ночи		Приїзд. рано	перед пол.	по пол	вечер	ночни
3·40	8·22*	2·45*	6·05	11·10	Краків	5·50	9·00*	2·00*А	5·48	9·50
—	8·45	2·30*А	7·00*	12·35*	Краків	7·30	10·15	1·30*	8·25*	2·22*
—	—	—	7·20	—	Краків	—	—	—	—	—
—	—	5·46	—	—	Мшана	—	—	—	7·15	—
—	—	3·50	—	—	Ряшів	—	—	1·10	5·40	—
6·15	10·40	2·18*	8·46	11·13	Підволочиска	7·20	11·55	2·10*	—	10·30
—	—	2·35	8·38*●	—	Красне	—	8·08*●	—	10·10	—
6·0[illegible]	9·15*	2·20*	—	10·48	Червівцї	8·05	—	2·05*	—	9·34
—	9·37	—	—	2·50*	Чернівцї	—	—	5·52	6·26*	12·05*
—	—	3·05	—	—	Станїславів	—	10·25	—	—	—
—	—	—	6·29	—	Коломия	5·45	—	—	—	—
6·00	10·02Б	1·45	6·50	11·25	Стрий	7·28	11·40	6·45	10·19Б	11·00
7·30	10·02Б	1·45	6·50	—	Лавочне	7·28	11·40	4·25	10·19Б	11·00
7·30	10·02Б	1·45	6·[illegible]0	11·25	Пустомити	7·28	—	4·25	6·45	10·19Б
6·35	9·05	3·40	—	10·40	Самбір	8·00	9·58	1·40	9·00	—
6·35	9·05	2·15А	3·40	10·40	Любінь	8·00	9·58	1·40	9·00	12·45Д
7·35	9·05	—	3·40	—	Сянки	—	9·58	1·40	9·00	—
7·35	—	2·28	7·49	11·35Е	Рави руска	7·33	—	1·26	8·00	—
7.35	—	2·28	—	—	Белзець	—	—	1·26	8·00	—
7·35	—	2·28	7·49	—	Сокаль	7·33	—	1·26	8·00	—
6·06	10·05Г	12·30Г	4·18П	8·20А	Бруховичі	7·00	8·3·Г	1·26	5·18Г	9·35А
7·22	—	2·503	6·31Г	—	Бруховичі	7·33	11·05Г	1·46Г	7·45П	—
7·35	—	2·28	7·49	11·35Е	Бруховичі	—	—	3·483	8·00	—
8·20	1[illegible]·25Л	1·35В	3·05Л	6·00	Янів	8·15	1·11Л	4·30	9·25Л	10·00В
8·20	—	—	—	6·00	Яворів	8·15	—	4·30	—	—
5·58	—	—	6·16	—	Підгайцї	—	11·15	—	10·20	—
5·58	—	—	6·16	—	Винники	—	11·15	—	10·20	12·16К
7·50	—	2·50	—	—	Стоянів	—	10·04	—	6·30	—

Підзамче.

Відїзд.						Приїзд.				
6·30	11·01	2·33	9·09	11·33	Підволочиска	7·01	11·35	1·55*		10·13
—	—	2·52	8·51*	—	Красне	—	7·49*●	—	5·16	—
6·12	—	—	6·30	—	Підгайцї	—	10·54	—	8·52	—
6·12	—	1·30	6·30	10·40К	Винники	7·26	10·54	6·24	9·57	12·00К
8·12	—	—	5·38	—	Стоянів	9·42	—	6·11	9·57	—

Личаків.

Відїзд.						Приїзд.				
6·31	—	—	6·51	—	Підгайцї	—	10·36	—	9·36	—
6·31	—	1·49	6·51	10·59	Винники	7·08	10·36	6·06	9·36	11·43К

* поспішний поїзд. поїзд поки що не їздить. А від 1/6 до 5/9. Б від 18/6 до 10/9 в недїлї і рим.-кат. сьвята. В від 7/5 до 10/9 в недїлї і рим.-кат. сьвята. Г від 1/6 до 31/8 щоденно. Д від 14/5 до 10/9 в недїлї і рим.-кат. сьвята. Е лише в недїлї. З від 1/6 до 30/9 щоденно. К в суботи і недїлї. Л від 1/5 до 30/9 щоденно. Н від 1/6 до 31/8 в недїлї і сьвята. П від 10/5 до 30/9 щоденно.

Видає і відповідає за редакцию **Семен Ґорук.**

З друкарнї В. А. Шийковского.